

Promjene u rizičnom ponašanju vezanom uz obolijevanje od virusa humane imunodeficijencije i spolno prenosivih bolesti među mlađim odraslim osobama u Hrvatskoj: rezultati populacijskih istraživanja iz 2005. i 2010.

Ivan Landripet, Aleksandar Štulhofer, Valerio Baćak

Cilj Utvrditi promjene u spolnom ponašanju i ostala važna obilježja ispitanika vezana uz rizik obolijevanja od virusa humane imunodeficijencije (HIV) i spolno prenosivih bolesti (STI) među mlađim odraslim osobama u Hrvatskoj.

Postupci Ispitali smo odrasle osobe u dobi od 18-24 godina u 2005. (n=1092) i u dobi od 18-25 u 2010. (n=1005). Oba uzorka bila su probabilistička i stratificirana prema županiji, veličini naselja, dobi i spolu. Uzorci nisu bili spareni. Strukturirane intervjuue provodili su uvježbani ispitivači u kućanstvima ispitanika. Dio upitnika koji se odnosio na informacije osjetljive prirode ispitanici su popunjavali sami.

Rezultati Većina ispitanika u oba ispitna intervala (85,2-86,2%) bila je spolno aktivna. Medijan dobi za vrijeme prvog spolnog odnosa (17 godina) nije se promijenio. Životni broj spolnih partnera također je ostao stabilan. Više žena nego muškaraca izjavilo je da je imalo samo jednog spolnog partnera u životu. Prevalencija uporabe udne navlake (kondoma) za vrijeme prvoga spolnoga odnosa porasla je (od 62,6% do 70%, $P=0,002$), dok je prevalencija uporabe navlake za vrijeme zadnjega spolnoga odnosa ostala nepromijenjena (54% 2005. i 54,7% 2010.). Stalna uporaba udne navlake je također ostala nepromijenjena. Oko petina ispitanika (19,2% 2005. i 20% 2010.) prijavilo je stalnu uporabu udne navlake u prošloj godini. U oba ispitna intervala za oba spola, stalna uporaba udne navlake bila je povezana s dobi (omjer ishoda [engl.,OR]_{žene2005}=0,74, $P=0,004$; OR_{žene2010}=0,72, $P<0,001$; OR_{muškarci2005}=0,73, $P<0,001$; OR_{muškarci2010}=0,80, $P=0,006$), negativnim stavovima prema uporabi udne navlake (OR_{žene2005}=0,84, $P=0,001$; OR_{žene2010}=0,90, $P=0,026$; OR_{muškarci2005}=0,92, $P=0,032$; OR_{muškarci2010}=0,90, $P=0,011$), i uporabom udne navlake za vrijeme prvoga spolnoga odnosa (OR_{žene2005}=3,87, $P<0,001$; OR_{žene2010}=4,64, $P<0,001$; OR_{muškarci2005}=5,85, $P<0,001$; OR_{muškarci2010}=4,03, $P<0,001$). Znanje o HIV/AIDS-u nije se mijenjalo.

Zaključak Riskantne spolne prakse ostaju česte među mladim odraslim osobama u Hrvatskoj. Uzevši u obzir nedavne stope prevalencije spolno prenosivih bolesti u toj dobnoj skupini, od iznimnog epidemiološkog značaja je uvesti spolni odgoj u škole koji bi učenike podučavao zaštitnim mjerama i komunikacijskim vještinama.